

допомогою гуманізації та демократизації навчально-виховного процесу;

- створення максимально можливих санітарно-гігієнічних умов і відповідної їм інструментальної складової здоров'язберігаючих технологій та ін.;
- формування культури ЗСЖ особистості учнів як у навчальному, так і в позанавчальному середовищі;
- здійснення психологічного і медичного супроводу освіти [4].

Висновки. Використання здоров'язберігаючих технологій відіграє важливу роль в організації навчального процесу, має відобразитись на всіх етапах логопедичної допомоги. Застосування здоров'язберігаючих технологій в умовах корекційно-розвиткового навчання сприяє підвищенню якості корекції, розвитку оздоровчих систем, формуванню в дітей стійкої мотивації на здоровий спосіб життя. Перспективу подальших розвідок вбачаємо в емпіричному дослідженні особливостей використання прийомів здоров'язберігаючих технологій в корекційній роботі вчителя-логопеда.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бобрицька В. Формування здоров'я молоді: актуалізація світового ретродосвіду в умовах сучасної університетської освіти: монографія. Полтава: ФОП Рибалка Д., 2010. 200 с.

2. Здоров'язбережувальні технології в освітньому середовищі: колектив. монографія / за заг. ред. Л. Рибалко. Тернопіль: Осадца В., 2019. 400 с.

3. Ленартович Н., Бондар Г. Здоров'язбережувальні технології в системі роботи класного керівника як один із методів реалізації виховання ціннісного ставлення до себе: метод. посіб. Вінниця, 2015. 63 с.

4. Михальський А., Жигульова О., Михальська Ю. Здоров'язберігаючі технології при роботі з дітьми із особливими освітніми потребами: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Ковальчук О., 2020. 228 с.

УДК 37.016.3

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Хімчук Ліліана,

доктор педагогічних наук, професор кафедри початкової освіти,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Сопушинська Марія, магістрантка,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

У статті розглянуто проблему активізації пізнавальної діяльності учнів молодшого шкільного віку в умовах війни. Описано різні засоби активізації пізнавальної діяльності, які можуть бути використані вчителями для розвитку мотивації, креативності, підвищення зацікавленості учнів до роботи з навчальним матеріалом. Окрему увагу приділено використанню

інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання, зокрема, використанню комп'ютерних програм, веб-ресурсів. У статті наводяться рекомендації для вчителів та батьків для успішної активізації навчальної діяльності в умовах війни.

Ключові слова: пізнавальна діяльність, молодші школярі, мотивація, інформаційно-комунікаційні технології, стрес.

The article discusses the problem of activating the cognitive activity of primary school students in the conditions of war. Various means of activating cognitive activity are described, which can be used by teachers to develop motivation, creativity, and increase students' interest in working with educational material. Special attention is paid to the use of information and communication technologies in the learning process, in particular, the use of computer programs, web resources. The article provides recommendations for teachers and parents for successful activation of learning activities in the conditions of war.

Key words: cognitive activity, younger schoolchildren, motivation, information and communication technologies.

Постановка проблеми. В умовах війни молодші школярі потребують особливої уваги та підтримки з боку педагогів. Війна викликає стресові ситуації, які знижують інтерес учнів до засвоєння навчального матеріалу. Утруднення навчання учнів, виникає через ряд чинників, а саме: відсутність безпеки, відсутність доступу до освіти, нестабільність навчального процесу, проблеми з фізичним і психічним здоров'ям. У зв'язку з цим важливого значення набуває проблема активізації пізнавальної діяльності учнів, адже активізація пізнавальної діяльності має велике значення не тільки для розвитку дитини та її успішного навчання, засвоєння нових знань, розширення світогляду та розуміння навколишнього світу, але й для розвитку емоційної стійкості та здатності розв'язувати проблеми й забезпечувати свої потреби, долати труднощі, не чекаючи на допомогу інших, користуватись своїми внутрішніми ресурсами та знаннями.

Розв'язання даної проблеми й створення безпечного середовища для навчання учнів в умовах воєнного стану є важливим завданням для сучасної освіти і регулюється Законом України «Про освіту» та низкою інших нормативних документів, постанов, зокрема, постановою КМУ від 24 червня 2022 року №711 «Про початок навчального року під час дії правового режиму воєнного стану в Україні» у якій подано інформацію та рекомендації першочергових кроків, щодо особливостей із підготовки й організації 2022/23 навчального року [6]. Сучасні педагоги повинні мати необхідні знання та навички для роботи з учнями в умовах війни, вміти надавати психологічну підтримку, адаптувати навчальний матеріал до потреб молодших школярів та забезпечувати безпеку освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових досліджень і публікацій свідчить, що проблема формування пізнавальної сфери учнів й активізація їхньої пізнавальної діяльності є не новою. Психологічні аспекти даної проблеми досліджували вчені-класики педагогічної та психологічної думки, які своїми дослідженнями та теоретичними розробками внесли значний внесок у розвиток педагогічної та психологічної науки: Л. Божович, Л.

Виготський, Д. Ельконін, Г. Костюк, В. Лозова, С. Рубінштейн та інші. Проблема формування пізнавальної активності і самостійності учнів висвітлена в працях М. Богдановича, Н. Бібік, О. Савченко та інших.

Сьогодні вчені акцентують увагу на важливості дослідження ефективності методик навчання в умовах кризових ситуацій та застосування цифрових засобів, які допомагають підвищити інтерес до навчального процесу й забезпечити активну пізнавальну діяльність молодших школярів. Зокрема, підходи до навчання та виховання, які поєднують в собі інноваційні цифрові технології зі збереженням людяності та гуманної взаємодії між учасниками навчального процесу, висвітлені в працях сучасних українських учених В. Бикова, М. Лещенко, Л. Тимчук [1]; проблеми забезпечення інформаційно-комунікаційних технологій в освітніх закладах, використання цифрових засобів та інформаційно-комунікаційних технологій педагогічними працівниками, їхня цифрова компетентність в умовах сучасних викликів сьогодення в новій українській школі стали предметом дослідження Н.Басараби, І. Ветрова, І. Іванюк, О. Овчарук [2]; використання ІКТ-технологій для підвищення ефективності навчання здобувачів освіти досліджували Н. Морзе, М. Жалдак, Ю. Рамський Ю. [3] та інші.

У своїх дослідженнях вчені визначають, що ключовою складовою успішної активізації пізнавальної діяльності є створення стимулюючого середовища. Зокрема, розглядаються такі засоби, як: інтерактивні дошки, віртуальні лабораторії, відеоуроки та різні форми інтерактивного навчання, які дозволяють залучати учнів до активної участі в навчальному процесі та збільшувати їх інтерес до навчання в умовах воєнного стану.

Мета статті полягає в актуалізації засобів активізації пізнавальної діяльності, які можуть бути використані вчителями для підвищення зацікавленості учнів до навчального матеріалу, збільшення мотивації до навчання та розвитку самозарадності в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Більшість учнів молодшого шкільного віку переживають тривалий стрес в умовах війни, як наслідок, відбувається негативний вплив на розвиток мозку дитини та його функціонування, зокрема, знижується рівень когнітивних функцій.

Для виявлення труднощів у пізнавальній діяльності учнів молодшого шкільного віку, які пережили стресові ситуації пов'язані з війною, були проведені спостереження за молодшими школярами в процесі виробничої педагогічної практики в школах Калуського району Івано-Франківської області. Основним завданням було з'ясувати, чи змінилась пізнавальна діяльність учнів під час війни, чи відчувають вони труднощі з концентрацією уваги, засвоєнням матеріалу, чи наявний у них страх та тривога під час навчання, а також чи змінилось їхнє ставлення до навчання в цілому. З учнями та вчителями проводилися бесіди.

Аналіз результатів свідчить, що 65% вчителів спостерігали труднощі у зосередженні уваги, погіршення пам'яті та проблеми учнів із засвоєнням навчального матеріалу на уроках. Дратівливість та тривожність, сонливість виявляється частіше в учнів, які переміщені з прифронтових територій. Також учителі констатують факти вияву агресивної поведінки учнів. Згасання

пізнавальної активності, як стану готовності, що передує пізнавальній діяльності, зниження мобілізації морально-вольових зусиль для досягнення освітніх цілей, спостерігається в учнів, батьки та рідні яких перебувають на фронті. Таким учням важче адаптуватися в нових умовах життя та навчання.

Дослідження вчених та спостереження вчителів-практиків свідчать, що важливого значення для розв'язання цієї проблеми набуває створення, в першу чергу, безпечного середовища для учнів, яке б забезпечувало їм базові потреби, зокрема: безпеку в навколишньому просторі, харчі та повноцінний сон, контакт з рідними, близькими та іншими людьми, і тільки у тому випадку, коли усі ці первинні потреби задоволені, можна здійснювати активізацію пізнавальної діяльності.

Для активізації пізнавальної діяльності учнів, студентами-магістрантами Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника за допомогою ІКТ-технологій створено дидактичний стимульний матеріал для використання на уроках під час виробничої практики. Зокрема, розроблені відеопрезентації, дібрані зображення, шрифти, шаблони для ілюстрацій та інший візуальний контент з метою розвитку мотивації до навчання та креативності учнів під час уроків з технічної й мистецької освітніх галузей, за допомогою платформи графічного дизайну – Canva, яка є доступною в мобільній та вебверсіях [4]. Також розроблено вправи-завдання для учнів, приміром, для розвитку в учнів здатності до розуміння й пригадування розроблено демонстраційні картки з такими завданнями, як «Відтвори побачене». Учитель демонструє картинку (рис. 1.) протягом 5 секунд. Діти повинні запам'ятати зображення, а потім відтворити його з пам'яті.

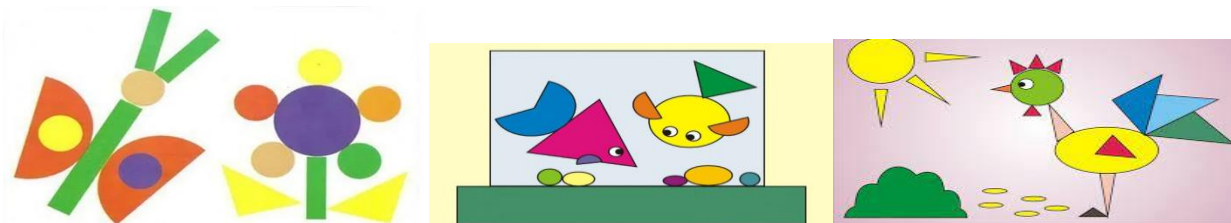

Рис. 1. Демонстраційні картки.

Для концентрації уваги й з метою розвитку творчої пізнавальної активності учнів, гармонізації внутрішнього стану, здатності самостійно знаходити оригінальні способи розв'язання завдань, було використано онлайн сервіс «Ornament Name» [5] , для створення текстових орнаментів. Приміром, на рисунку 2, подано графічне зображення елемента вишивки у якому закодовано, за допомогою Бродівської абетки, слово «МИР».

Рис.2. Мир.

Як один з засобів для активізації пізнавальної діяльності, концентрації уваги, покращення уяви, зняття напруги і стресу в учнів, використовувалися «Мандали» (рис.3, 4.). Мандали виготовлялися способом малювання (рис.3) й плетіння (рис. 4). Спостереження показали, що у процесі виготовлення

мандал, учні відчувають себе більш спокійними та розслабленими, що дозволяє їм краще зосереджуватись на навчальній діяльності.

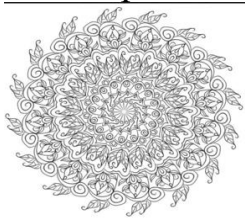

Рис. 3. Мандала.

Рис.4. Плетена мандала.

Крім того, мандалотерапія допомагає розвивати не тільки творчість і фантазію, але й дрібну моторику рук, відчуття кольору і пропорції.

Як ефективний засіб для подолання страху в учнів використовувалися метафоричні карти. Метафоричні карти це – набір карт, на яких зображені різного роду події, постаті, обличчя, природа, предмети, тварини, абстракції. Робота з метафоричними картами дає можливість досліджувати образи й асоціації у підсвідомості учнів та виявити суб'єктивні причини їхньої поведінки та реакцій, зниження інтересу до пізнавальної діяльності.

Результати спостережень дають підстави сформулювати деякі рекомендації для вчителів та батьків для успішної активізації навчальної діяльності в умовах війни: не відкладати активізацію навчальної діяльності на час, коли війна закінчиться й зменшиться кількість чинників, що призводять до стресових ситуацій; знизити рівень очікувань учителя від процесу й результатів навчання учнів; знизити рівень очікувань батьків від себе й від своєї дитини; розуміти, що обставини й способи й шаблони діяльності, за якими діяли учні, батьки та вчителі до війни, змінюється, тому всім потрібен час, щоб адаптуватися до життя в умовах воєнного стану; створити безпечне та сприятливе освітнє середовище, де діти відчуватимуть підтримку, теплу, позитивну та інклюзивну атмосферу, де дітям буде комфортно ділитися своїми почуттями, ставити запитання, висловлюватись; використовувати ігри, головоломки, розповіді й мультимедійні ресурси та інші інтерактивні й креативні методи навчання, щоб зробити процес навчання веселішим і приємнішим; передбачати речі, які можуть стати тригерами для психічної травматизації учнів, приміром, пропозиція написати твір на теми «Мій будинок», «Моя сім'я» може бути травмуючою, якщо будинок було знищено, а хтось з членів родини загинув; включати ІКТ у викладання та навчання: онлайн-платформи, навчальні програми та інші цифрові ресурси, щоб доповнити традиційні методи навчання; надавати індивідуальну підтримку учням, адже кожна дитина має унікальні навчальні потреби та вподобання; заохочувати фізичну активність і соціалізацію: брати участь у спорті, мистецтві та інших позашкільних заходах, які сприяють фізичному здоров'ю та соціальній взаємодії, це – може допомогти дітям впоратися зі стресом, покращити їхній настрій і когнітивні здібності; помічати найменші успіхи учнів і обов'язково вказувати на них. Якщо щиро радіти кожній маленькій перемозі учнів, то їх мотивація зростає.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Одним з основних висновків, який можна зробити на основі дослідження активізації пізнавальної діяльності учнів у воєнних умовах, є те, що важливо забезпечити не тільки

збереження, а й розвиток пізнавальної активності учнів у непередбачуваних ситуаціях. При відповідній підтримці та організації навчального процесу, діти зможуть зберегти інтерес до навчання, розвиватись та успішно адаптуватись після війни. Перспективи подальших пошуків вбачаємо в розробці методик підвищення мотивації до навчання та розвитку пізнавальної активності учнів у подібних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Биков В. Ю. , Лещенко М.П., Тимчук Л. І. Цифрова гуманістична педагогіка. К. : ІТЗН НАПН України, 2017. –181 с.
2. Ветров І. В., Овчарук О. В., Іванюк І. В., Басараба Н. А. Результати регіонального моніторингу стану впровадження та рівня матеріальнотехнічного забезпечення інформаційно-комунікаційних технологій у закладах загальної середньої освіти, використання цифрових засобів та ІКТ педагогічними працівниками в умовах карантину: збірник матеріалів / заг. ред. Биков В.Ю., Черній А.Л. Рівне. РОППО, 2021. – 84 с.
3. Жалдак М. І., Морзе Н. В., Рамський Ю. С. Двадцять років становлення і розвитку методичної системи навчання інформатики в школі та педагогічному університеті. Комп'ютер у школі та сім'ї, 2005, 5: 12-19.
4. Canva [Електронний ресурс]. URL: https://www.canva.com/uk_ua/planu/ (дата звернення 09.05.2023р.).
5. Ornament Name [Електронний ресурс]. URL: <https://ornament.name> (дата звернення 09.05.2023р.).
6. Постанова КМУ від 24 червня 2022 року №711 «Про початок навчального року під час дії правового режиму воєнного стану в Україні». [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-2022-p#Text>.(дата звернення 09.05.2023р.).

УДК 376:616.896]:81'233-053.2

МУЗИЧНА ЛОГОРИТМІКА ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО ТА МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ТИМЧАСОВО ПЕРЕМІЩЕНИХ ДІТЕЙ ІЗ РАС

Чередніченко Наталія,

кандидат педагогічних наук, доцент
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова

Стороженко Ганна, магістрант,

Український державний університет
імені Михайла Драгоманова

У статті висвітлено актуальність використання музичної логоритміки як засобу корекції психоемоційного та мовленнєвого розвитку тимчасово переміщених дітей з РАС. Представлено напрями та зміст авторської ігрової програми з музичної логоритміки, розробленої на підставі аналізу змісту методики американських фахівців «First Aid Arts». Окреслено труднощі, що виникають у дітей даної категорії та підкреслюється позитивний корекційний вплив використання даної програми.